

(1562), Liszka (Zemplénm. 1472), Lőcse (1417, Marcali (1497), Mecenzéf (1536), Mezősomlyó (ma Nagyszemlak Krasznaszörénymegye 1397 Hemfy Benedek alatt), Modor (1506), Monoszló (Kőrösm. 1516), Nagybánya (1388), Nagymihály (Zemplénm. 1355), Nagy Szuk (1430 Halbgebachten Henrik iskolamester szép misekönyvet másolt arany initialékkal), Nagyszeben (1446 Grandenis Arnold fia, János a hét szabad mesterség (artes liberales) baccalaureusa rector scolæ (oklevél XCI.) s 1457 Stephanus de Schenk Maioris scolæ rector... Antonius Joannes Cultelifaber... in minoribus locatus scolæ in Cybimi (CXII. okl.), Nagyszombat (1510), Ó-Buda Felhévizen, Pápa (hét harangozó Scholæ reformatæ Papensis 1531), Papoc (Vasm. 1367), Pásztó (1509), Pest (1238 H scholasticus), Pécs (1495), Pozsony (1302 négy iskolája), Prázmár (1456), Szász-Régen (1483), Sáros (1526), Sárospatak (1521), Selmecbánya (1452), Siklós (Baranyam. 1543), Somorja (Pozsonym. 1437), Sopron (1400), Sóvár (1532), Szaplonca (Kőrösm. 1474), Szántó (Abaujm. 1516), Szászsebes (1352), Szászváros, Szeged (1522 öt iskolamester), Szelindek (Szebenm. 1394), Szepes (1513), Szepesváralja (1450), Szepsi (1458), Székelyvásárhely (Maros V. 1495 Gernyeszei István a szabad művészetek baccalaureusa), Székesfehérvár, Szikszó (Abaujm. 1517), Szomolnok (1456 Brue Deolhár György iskolamester és városi jegyző), Tályá (Zemplénm. 1539), Torda (1469 Szomorfalvi Mikola János fia, Ferenc iskolamester; 1500 Gergely deák iskolamester), Trencsén, Újsziget (Sárvár mellett, Vas megye Melanchton 1537 octob 7-én írja Nádasdy Tamásnak: «Úgy értesülök Dévai Biró Mátyástól, hogy te nagy költséggel iskolát állítasz és a legjobb mesterségek tanulmányait feltámasztod»), Ujváros (Abaujm. 1497), Ungvár (XIV. század vége fele), Vág-Beszterce (1506), Várad, Veszprém (1489), Visegrád (1495), Zágráb (1360), Zólyom (1510). Ime tehát a káptalani iskolákon kívül oly tekintélyes számú középiskolánk virágzott a XV. században, hogy főleg a többi sejtethők oda vételével megközelíti a mostanit is.

Azt hiszem, középiskolánk szempontjából nem érdektelen Békefi munkája eme részének behatóbb megismerése. Ajánlom kartaársaimnak.

TÉGLÁS GÁBOR.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— Közgyűlések.

Az *Orsz. Középpiskolai Tanár Egyesület* f. évi közgyűlése a XL-dik volt. Budapesten jul. 2. és 3. napjain tartotta mintegy 200 tag részvételével. *Beöthy Zsolt* elnöki megnyitójában a jellemképzés-

sel foglalkozott. Ennek a legigazibb módja a kötelességérzet fejlesztése és erősítése. Az iskola ebben az irányban már magával a komoly tanftói munkával sokat tesz. Nagyon árt az ettől várható eredménynek a túlterhelés sokat hangoztatott jelszava, mely lankasztólag hat a tanulókra. A jellemfejlesztés másik tényezőjét: a tanító egyéni hatását és példaadását problematikussá teszi az iskolák zsúfoltsága egyfelől, másfelől a gyermek időelőtti bebocsátása a felnőttek életkörébe, ahol igen sokféle és válogatatlan példa hatása alá kerül. Ellene van a jellemképzésnek az utilitarizmus feljülkerekedése s a mi ezzel kapcsolatos, az iskolák mai rendjének kiméletlen támadása. — *Négyesy László* főtitkár jelentésében beszámol az egyesület és a körök mult évi működéséről. Kiemeljük ebből a Középiskolai Műszótár megjelenését. Az egyesület évi fölterjesztése, amelyet pár évi szünetelés után újra megindított, sok fontos dolgot érint. A középiskolai reform szükséges voltát elismerve, szükségesnek tartja a történeti alap tiszteletben tartását. A főigazgatói intézmény reformjára és a rendtartás revíziójára vonatkozó munkálatokat fölemlítve, rátér az érettségi vizsgálatok kérdésére s úgy nyilatkozik, hogy a legújabb utasításoktól féltetni lehet a vizsgálatok színvonalát. A zsúfoltságra vonatkozó rendes panasz féltő, hogy már állandóvá válik. A felterjesztés többi tárgyai: a filologiai versenyek érettségizett tanulók számára, a középiskolai fizikai gyakorlatok, az egyesületnek tervezett methodikai és didaktikai folyóirata, egy felsőbb leányiskolai törvény megalkotásának a szüksége, az elméleti és gyakorlati tanárképzés javítása, a tanárok szolgálati pragmatikája és fizetésrendezése, mely két utóbbi tárggyal a közgyűlés is foglalkozott. Az előadások közül első volt *Bozóky Endre* előadása «A szolgálati pragmatika alapelveiről». Kiindul mint alapelvből Apponyi miniszter tételéből: «az összes állami tisztviselők első sorban és kizárólag az állammal tisztviselői». A kötelességek mellett a jogok is kodifikáltassanak; független fegyelmi bíróság ítéljen megállapított fegyelmi eljárás szerint; a tanár elmozdíthatlansága, a tanári testület nagyobb autonóm hatásköre, az igazgató fölszabeditása a túlságos adminisztrálás alul, ezek az előadás főbb pontjai. A közgyűlés a kérdést az igazgatósághoz és a választmányhoz utasítja. — *Hancsókné Wolkenberg Ilona* és *Miklós Elemér* a coeducatio kérdéséről tartanak előadást, az előbbi mellette, az utóbbi ellene. A közgyűlés a kérdést fontosnak tartja, de megoldását nem sürgősnek; határozatot nem hoz. — *Kemény Ferenc* «A sexualis probléma» címen e kérdés minden irányú vonatkozásaira kiterjeszkedő előadást tart. Indítványait a közgyűlés a választmányhoz tette át. — *Beke Manó* «A matematikai tanítás reformja» címen a külföldi mozgalmakat ismertetvén, előadja reformterveit, amelyeket végül a következőkben foglal össze: «A függvény-

fogalom kidomborítása, a grafikus ábrázolás és grafikus számolás, a differenciál- és integrál-számolás elemeinek bevezetése, a planimetriai és stereometriai tanítás egyesítése, a geometriai tanításnak kontinuitása, a stereometriai rajzolás és esetleg modellek készítése, a gazdasági életben előforduló számvetéseknek a korosabb tanulókkal való gyakorlása, általában pedig gyakorlatiasabb tanítás.¹ A közgyűlés hozzájárul az indítványhoz. — *Róna Jenő* «Hogyan lehet a természetrajz tanítását a jellemképzés céljaira értékesíteni» című előadásában a természet megszerettetésében látja a tárgy jellemképző tényezőjét, ezért a tanítás lehetőleg a szabad természetben történjék. — *Miklós Ferenc* «A tanárok külföldi tanulmányútjáról» értekezvén, indítványozza, hogy vidéki tanároknak a fővárosban szünidei kurzusokat tartsanak, hogy az összes tanároknak adassék meg az alkalom, hogy pl. öt éves időközökben $\frac{1}{2}$ —1 évre külföldre mehessenek, kiválók szakembereknek sűrűbben is. A kérdés a körökhöz s azután a válaszmányhoz utasíttatik. — *Pályi Sándor* tájékoztató előadást tart a «Magyar népmívelők első országos kongresszusáról», amit a közgyűlés a tanárok figyelmébe ajánl. — *Szemerjay Károly* indítványt tesz, hogy az Egyesület indítson actiót arra nézve, hogy a Széll-féle fizetési törvényjavaslat, amely a többi tisztviselőre nézve már tényleg életbe lépett, a tanárookra nézve is valósuljon meg. Ilyen értelemben írt át az Egyesülethez a Tanítóképző Tanáregyesület is, följánlván közreműködését, míg a Polgáriskolai és Kerask. iskolai Tanáregyesületek elnökeik útján jelentették be csatlakozásukat. *Beöthy* elnök felszólalása után a közgyűlés egyhangúlag elhatározta, hogy ilyen értelmű mozgalmat indít. A többi országos egyesület csatlakozásával ez az egész magyar tanárság egyértelmű actiója lesz.² — *Kemény Ferenc* tett még jelentést a fürdőkonviktusok kedvező fejlődéséről, bár úgy találja, hogy a tanárok nem karolják föl eléggé az ügyet s azért a bizottsági elnökségről lemond. A közgyűlés azonban nem fogadja el a lemondást, hanem köszönete nyilvánítása mellett fölkéri Keményt tisztének megtartására. — *Rombauer Emil* indítványára elhatározza a közgyűlés, hogy a XL. évforduló emlékére 4000—4000 koronás alapítványt tesz, egyet a budapesti, egyet a kolozsvári Tanítók-házában.

A Tanítóképző-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete f. évi június 4-én Budapesten tartotta közgyűlését. *Peres Sándor* elnök megnyitó beszédében meleg szavakkal emlékezett meg az egyesület elhunyt al-elnökéről, *Dezső Lajosról*, akinek a magyar pädagogiai irodalomban

¹ Lásd még Kelemen I. cikkét folyóiratunk jelen számában.

² Azóta elkészült és beadatott a Középiszkolai és a Tanítóképző Tanáregyesületek memoranduma.

is jelentékeny érdemei vannak Comenius-tanulmányaiival és Comenius Didactica Magnájának lefordításával. *Wollmann Elma* emlékbeszédet mondott *Zirzen Jankáról*, aki tiszteleti tagja volt az egyesületnek. A hálás és megértő tanítvány szeretetével ecseteli nemzeti nőnevelésünk e vezéralakjának életét és pályáját, főkép nevelői egyéniségét és nagy szervező képességét emelve ki. A gyűlés gazdag tárgysorozatának jelentékeny részét leszorította a napirendről a tanítók *gyakorlati kiképzéséről* megindult beható. vita. E tárgy előadója *Boga Károly* volt, tárgyalás alapjául az előadó és a választmány javaslatai szolgáltak. A közgyűlés a következő határozatot hozta: a) kívánatos, hogy a gyakorlati kiképzés fokozása céljából a gyakorló-iskola az elemi népoktatás minden tagozatával kibővíttessék, ú. m. ismétlő iskolával, ifjúsági könyvtárral és ifjúsági egyesülettel; b) a tanítóképzők szaktanárai a gyakorlati kiképzésben a következő módon vegyenek részt: tárgyalják le tantárgyuk módszerét, vegyenek részt a jelöltnak a gyakorlati tanításra való előkészítésében, legyenek jelen a jelöltek tanításán és a bírálaton; c) a szaktanároknak a gyakorló iskolában való tanítását a közgyűlés nem tartja szükségesnek. — *Éber Rezső* indítványát, hogy az egyesület folyóirata időnként tisztán methodikai tárgyú mellékletet adjon, a közgyűlés nem fogadta ugyan el, de kívánatosnak mondja, hogy a folyóirat eddigi keretén belül a methodikai közleményeknek nagyobb hely jusson. — *Németh Sándor* indítványára kimondja a közgyűlés, hogy a segédtanári intézmény megszüntetését fogja kérelmezni. — *Hajtmann Pál* a gyakorló iskolai tanítók helyzetére és képesítésére vonatkozó indítványai közül a közgyűlés méltányosnak tartja azt, hogy a gyakorló-iskolai tanítók a rendes tanárokkal egyenlő jogokban és javadalmazásban részesüljenek, de nem járul hozzá ahhoz, hogy a gyakorlatban kitüntetett kiválóságon kívül még elméleti pótvizsgálatra is utasíttassanak. — *Sztankó Béla* főtitkár jelentése beszámol az egyesület két évi működéséről (ez az egyesület két évenként tartja közgyűléseit). Az ez idő alatt előfordult fontosabb ügyek, amelyeknek tárgyalásaiban az egyesület résztvett: a Berzeviczy-féle Népoktatási törvényjavaslat előkészítő munkálatai, a VI. Egyetemes Tanítógyűlésen a tanítóképző szakosztály megalakítása és tárgyalásai, a tanítók szünidei továbbképző tanfolyamai, a tanítóképző tanárok képzése és képesítése. — Az egyesület régi tisztségviselői közül *Nagy László* szerkesztő és *Sztankó Béla* főtitkár közel két évtizedes működés után visszavonultak, helyükbe szerkesztőnek *Farkas Sándor*, főtitkárnak *Sztepankó Albert* választattak meg. A többi tisztségviselő újra választatot.

— A párisi Szabad Gyermektanulmányi Társaság,¹ mely vagy hat évvel ezelőtt alakult meg Fernand Buisson tanár vezetése alatt, Párisban, a Gay-Lussac utcában a Pædagogiai Múzeumban² tartja székhelyét s havonként tart köz-üléseket, évenként ötször közleményeket ad ki, melyek üléseinek jegyzőkönyvét és munkálatainak foglalatját adják. A főtítkár Boitel, a Turgot-iskola igazgatója. Vagy négy éve Alfred Binet, a neves psychologus lett a Társaság elnöke, aki már kezdettől fogva nagyon élénk részt vett a Társaság élénk munkájában s még inkább teszi ezt, mióta elnöke lett. Főiparkodása volt az igazi tudományos kutatás, már tudniillik a kísérleti kutatás szellemét meghonosítani. Nem előadások útján, aminthogy ily módszerbeli dolgokat nem is lehet előadások útján tanítani, hanem megbeszélésel és példákkal, a rossz munkák bírálatával.

Binet elnöksége alatt fokozatosan különféle szakbizottságok alakultak, hogy külön-külön psychologiai kérdésekkel foglalkozzanak a munkafelosztás természetes elve értelmében. Az első ily bizottság a *graphologiai* volt. Binet maga adta meg erre az ösztönzést. Egy nap néhány női s férfi kézírású borítékot hozott az egyik összejövetelre s kézről-kézre adta az írásokat: vajjon felismerik-e az írók nemét? Lassankint mindenki érdeklődni kezdett. Egyik következő ülésre eljött a párisi *Graphologiai Társaság* elnöke, titkára. A titkár, Pellat úr bemutatta a pædagogiai graphológiának egy kis kézi könyvét. Nagy vitatkozások indultak meg. Általános volt a vélemény, hogy ezt a dolgot még ki kell próbálni. Kísérleti kutatások indultak meg. Azonban, mikor ezeket össze akarták szedni, akkor tűnt ki a terminológiának s maguknak a kutatás adatainak határozatlansága, bizonytalan volta. A bizottság erre elhatározta, hogy újra kezdi a kísérletezést, de előre rövid és szabatos kérdőívet állított össze, melyet minden tanárnak és graphologusnak megküldött, kérvén őket, hogy e közös terv szerint haladjanak vizsgálódásaikban. Íme, gyakorlatilag tűnt ki, hogy mily fontos kísérletezéseknél előre a kérdések szabatos formulázása, a terv jó megállapítása, vagyis annak a szabatos kifejezése, hogy voltaképen mit is akarok.

Az *erkölcsi érzelmi* kutatására alakult bizottság első sorban a gyermekek érzelmi (emotionalis) életének nehéz kérdését tűzte napirendre. Igen kényes kérdés ez, mert hiszen a jelenségek javarészt önkénytelenek és igen nehezen foghatók kísérletezés alá. Pedig ép e jelenségeket kellene igen jól ismernünk, mert mindezek szorosan

¹ *Société libre pour l'étude de l'enfant.*

² *Musée pédagogique*, ilyen sincs még nálunk, pedig ez is ugyancsak elkélne.

összefüggnek az érzés alapvető jelenségével, úgy a felnőttél, mint a gyermeknél. A bizottság elnöke Mme Fuster lett. Feltolult a kérdés: hogyan is férközzünk a gyermek erkölcsi érzelmeihez? Az amerikaiak gazdag psycho-pædagogiai irodalmában sok efféle eljárást próbáltak meg. Eleinte nagyon bonyolult és terjedelmes *kérdőívvel* tettek próbát. A párisi Társaság is követte ezt s több kérdőívet adott ki (a *hazugságról*, a *haragról*, a *fegyelmезелenségről*). Mindezekről beszámoltak azután a Közleményekben. Kitűnt, hogy ez a kutató módszer nem ad szabatos eredményeket, mert az ívkitöltők ismeretlenek, akiknek tehát nem ismerjük megfigyelő, elemző képességüket. De legalább a Társaság kipróbálta ezt a módszert, hiszen az ilyesmi is feladatai közé tartozik. Most már meggyőződött, hogy a kérdőívek csak óvatosan és csak más közvetlenebb módszerekkel kombinálva használhatók eredményesen. Jó oldala a kérdőíveknek, hogy egyszerre nagy számú megfigyeléssel szolgálnak. De a szám — mondja Binet — szabotosság, pontosság nélkül csak csalóka délibáb. Többet ér — teszi hozzá — 30 gyermeknek megvizsgálása, akiket személyesen ismerek, mint 3000 gyermekről szóló, bizonytalan, gyakran kétes adatok. Minderre ép Binet figyelmeztette a Társaságot. Így formálódik, így nevelődik gyakorlatilag ez a Társaság.

A másik módszer, amit az erkölcsi érzelmek vizsgálatára Amerikában alkalmaztak, egy külön, a lelkiismerettel kapcsolatos kérdésnek írásbeli feleletre való feladása a gyermekeknek, amilyen például, melyik életpályát választaná, kik iránt érez vonzalmat, mit tenne, ha büntetnie kellene oly fiút, aki valami hibát követett el. A feleleteket azután nem, kor, társadalmi osztály s egyéb körülmények szerint csoportosították s úgy vontak belőlük különféle következtetéseket. *A fogalmazások e módszere* igen összetett, a gyakorlatban sokkal finnyásabb, mintsem gondolnók, de elég tanulságos Binet véleménye szerint. Így, rövid megbeszélés után is felmerült a kérdés: szabad-e a gyermek erkölcsi érzelmeit fogalmazványban papírra vetett írásbeli feleleteiből megítélni? Vajjon mennyiben felel meg a gyermek valószínűs érzülete az írásbeli kijelentéseknek? Ezzel kapcsolatban merült fel az a kérdés is: vajjon a tanárok és szülők adhatnak-e pontos értesítéseket a gyermekek erkölcsi érzelmeiről? Elég objectiv megfigyelések lehetnek-e ezek? vagy merőben subjectiv benyomások? Erre nézve a Társaság igen hosszú és aprólékos kérdőívet állított össze a gyermekek jelleméről, több mint százötven jelzővel. A felelőnek már most egyszerűen törölnie kell az oda nem illőket. Ezeket azután az egy tanulót ismerő több tanárnak is odaadták, óvakodva attól, hogy idejük legyen megbeszélni a dolgot. Kitűnt, hogy a kérdőívek alakja már tévedések forrása volt. Ha a felelő törölt valami

tulajdonságot, ez nemcsak azt jelenthette, hogy a felelő megfigyelte, mily tulajdonságok nincsenek meg a gyermekben, hanem azt is, hogy nincs erről tudomása, hogy erre nézve nem tett megfigyelést. Így történt, hogy három-négy megegyezésre egy meg nem egyezés esett. Új kérdőív szerkesztését határozták el. Átlag a töröltt tulajdonságok száma háromszorta több a nem-törölttekénél. Mind e kutatások a jellemnek még oly kevéssé előre haladott tanulmányozására nézve igen érdekesek lehetnek. A legsúlyosabb iskolai hibákat, mint csaló, hazug, veszekedő stb., úgyszólván állandóan törölték a tanárok s ebben Binet sajátos auto-suggestiót lát, amennyiben önként növendékeik pártját fogták, amely jóindulat igen hasznos a gyakorlati pädagógiában, de amit nem fogadhat el az exact tudomány. Bizonyos módon tehát meg kell óvnunk az adatokat az ily rendbeli hibáktól is.

Az emlékezetvizsgáló bizottság Baudrillartnak a Seine département tanfelügyelőjének elnöklete alatt működött. Binet ebben is részt vett. E bizottság sem pártolta a kérdőíves kutatást. Inkább óhajtott kevés számú exact megfigyelést, annál inkább, mert az emlékezet egyike ama elme-működéseknek, amelyek a kísérletezésre leginkább alkalmasak. Baudrillart és Jarrach erősen dolgoznak ez irányban. Van egy *tipikus emlékezetmérő kísérletük*. Collectiv kísérlet. Az osztályban könyvnélkülit adnak fel minden gyermeknek s megmondják, hogy öt percnyi idejük van a tanulásra. Az öt perc leteltével le kell írniok azt, a mi fejükben megmaradt. A kísérlet meglehetősen egyszerű és mégis sok érdekes kérdéssel kapcsolatos az értelem és emlékezet összefüggésére vonatkozólag, a tanulásbeli képesség s a későbbi emlékezetben tartás viszonyát illetőleg. Fontos kérdés itt újabb és újabb kísérletezésnél a *begyakorlás szerepe*. Általában jobbnak mutatkozott a fiatalabbak emlékező tehetsége, ami összevág Larguier des Bancels¹ kísérleti eredményeivel, melyek szerint *az emlékező tehetség, mint formáló, megtartó erő a korral fogy*.

Binet elnöklete alatt alakult meg legutóbb a *rendellenességek bizottsága*, részt vesznek benne sokan a törvényszék, a vakok, siketnémák intézete, s különféle kórintézetek részéről. Az az általános óhaj nyert mindenekelőtt kifejezést, hogy azok az abnormalis gyermekek, akik a szokásos oktató módszerekkel szemben hajthatatlanoknak mutatkoznak, s akiknek sem kórházakban, sem az elemi iskolákban nincs helyük, orvosi pszichológiai vizsgálat alá vétessenek és, ha kell, új pädagogiai szervezet tárgyaiul szolgáljanak.² E kívánsá-

¹ J. Larguier des Bancels: *Sur les méthodes de mémorisation*. Année psychologique VIII. 185—204. I. és X. 131—138. I.

² Uglátszik, hogy Binet-ék arról nem tudnak, hogy mindez már

gukat a nagy nyilvánosság elé fogják vinni. E bizottságban foglalkozott Boyer koponyamérésekkel, természetesen a hülye, abnormalis gyermekeken. Az ily gyermekek rendszerint 20—25 cm.-terrel alacsonyabbak a rendeseknél, amint ezt már különben Simon dr. is megállapította volt régebben.* A fisygnomatikus átmérőben (= arczsélesség) nem igen találunk különbségeket, de a két nagy koponya-átmérő kisebb és pedig a haránt átmérő 2 mm-rel, a mellső-hátsó 4 mm-rel körülbelül. A variatiók 7 mm-en felül lehetnek, holott a normalisoknál 4—5 mm-en belül maradnak.

Külön bizottság foglalkozik a különféle egyéni képességekkel. Elnöke Malapert a Nagy Lajos-lyceum philosophia-tanára. Munkáját e bizottság a nyelv, a beszédfejlődés tanulmányozásával kezdte.

Szükség szerint alakulhatnak azután újabb bizottságok. Így kiállításban van a testgyakorlás tanulmányozására egy külön bizottság szervezése. Napjainkban ennek tanulmányozása nagyon fontos kérdéssé vált. E bizottságok szervezésénél az a jó körülmény, hogy nem lehetnek egyoldalúak, nem esküdhetnek egy tanításra, annyira heterogén elemekből állanak, orvosokból, tanárokból stb. S e bizottságok — mint Binet mondja — egyáltalán nem a csacska társalgásnak, hanem a komoly munkának bizottságai. S valóban igazat kell nekik adnunk, mikor azt mondja róluk, hogy mindnyájan el vannak telve amaz alapgondolattól, hogy a pszichologiai, pädagogiai, nevelésbeli kérdéseket, nem lehet megoldani irodalmi elméletekkel, hanem a tényeknek lassú, türelmes és aprólékos tanulmányozásával. *«Megfigyelni és kísérletezni, kísérletezni és megfigyelni — int elnökük, Binet — ez nemcsak a legjobb módszer, hanem az egyetlen módszer is, mellyel egy-egy szemernyi igazságot meghódíthatunk az erkölcsi világban ép úgy, mint a physikai világban.»* Érdemes meghallgatni és követni minálunk is. Pekár Károly.

*

— A «Ligue Française de l'Enseignement» 26. kongresszusa. E hatalmas szövetkezet ez évben, aug. 2—5-én Angersben tartotta nagygyűlését.

A kongresszus igen látogatott volt; a hivatalos hatóságokon, ú. m. a kerületi főnökön, az andersi polgármesteren, a felebbező tör-

Németországban megoldásra talált az úgynevezett kiségitő-iskolákban (Hilfschule), melyeket újabban az abnormitások egyes gyakoribb fajai szerint külön-külön szerveznek. P. K.

* Dr. Th. Simon: *Recherches anthropométriques sur 223 garçons anormaux âgés de 8 à 23 ans.* Année psychologique VI. 191—247. 1.